

OBSAH.

Úvod. Zangwilloví Snílkové ghetta: Chad Gadya! Místo Předmluvy	9-14
Hagada-Halacha	15-20
Poznámky	21-24
Bibliografické přehledy o vydáních Hagady	25-29
Pragensia (Pražská vydání Hagady od roku 1526 do roku 1915)	30-37
<i>Chad Gadja (Píseň o kozičce) a Echad mi jodea (Co jeden?)</i> , součástí velikonočních obřadů v židovské <i>domácnosti</i> . Texty a pokusy o výklad obou písní do roku 1927	38-76
Zmínky a pokusy o výklad ve spisech od roku 1615 do roku 1744	38-40
J. Chr. Bodenschatz na základě rozpravy Hardtovy a Leberechtovy vykládá písně velikonoční nábožensky a historicky roku 1748	40-41
Rozbor obou velikonočních obřadních písní židovských od F. D. Gräterera roku 1812	41-45
Zunzův pokus roku 1834 vyložiti příbuznost Hagady s příslušným lidovým podáním	45-46
Moše Blumenfeld roku 1852 vykládá novým způsobem obě písničky	46
Výklady nábožensko-historické stále se udržují a opakuji roku 1859, 1861	46
A. Schmiedel roku 1863 o ohlasu velikonočních písní v lidovém podání evropském a asijském	47
Kulturní historik anglický E. B. Tylor o souvislosti obou židovských písní velikonočních s prastarým lidovým podáním světovým	47-48
Francouz A. ben Baruch Créhange roku 1881 objasňuje starou teorii Wagenseilovou, Hardtovou a Boden- schatzovou velikonoční písně	48-49
Výklady další v letech 1886 až 1901 o písních na pod- kladě Hardtově a Bodenschatzově	49-50
Banethova úvaha o obou velikonočních písních 1904	50
Lehmanův pokus o nový výklad Velikonoční Hagady 1906	50-51
Lammovo skvostné vydání Hagady roku 1922	51
Skvostné vydání Hagady od Ferd. Ostertaga v Berlíně r. 1923	52
Vídeňské skvostné vydání Hagady roku 1927	52
Poznámky	53-76

<i>Staročeské zprávy o slavení velikonoce židovských a nejstarší staročeský text obou písní židovských v rukopisné knize faráře K. Jugla o židovských obyčejích roku 1745</i>	77-88
Staročeská úprava skladby rabína Samuela (rukopisy, tisky) o příští Mesiáše, popisuje obřadné písně židovské a obyčaje velikonoční	77-82
Pavel Aquilinus (Vorličný) Hradecký v české úpravě Flaviovy historie roku 1553 o slavení židovských velikonoce	83
Krausovy staročeské obrázky židovské (Zrcadlo židovské a Bič židovský) roku 1603, 1605 popisují obřady velikonoční	83-85
Nejstarší český a německý překlad obou velikonočních písní židovských K. Jugla roku 1745 (podnes jen v rukopise)	86-88
Poznámky	89
<i>Dán H. Feilberg o počítací řetězové písni v lidovém podání i v literatuře roku 1894</i>	90-92
Poznámky	93-94
<i>J. Bolte: Náboženský výklad hry karetní a kostečné; přerozmanité verse řetězových otázek: Co jeden?, ve všech lidových literaturách a tradicích evropských (roku 1901)</i>	95-103
Ukázky křesťanské čítací symboliky	96
1. Nejstarší zpracování německé	96
Pomořanská verse	96-97
2. Portugalská verse	97
3. Italská verse	97-98
Výklad číslicové řady 1-12	98-103
Poznámky	104-109
<i>Když hodiny bijí</i>	110-114
Dvanáct rozjímání, shodných s počítací písní: Co jest jeden?	110-112
Vánoční písně anglické	113
Parodie se světským výkladem	113
Písně milostné, řecké a italské	113
Světské písně laškovné	113
Rytmický účel počítacích otázek při paličkování, pletení i jiné práci, jakož i při tanci. Rozmarné rozprávky	113-114
Poznámky	115-118
<i>Echad mi jodea (Co jeden) v obřadech velikonočních a ohlas v lidovém podání cizím i českém. Pokusy o vý-</i>	

<i>klad; doklady: cizí, slovanské, staročeské a československé</i>	119-198
R. Köhler sebral roku 1879 světské varianty k písni: Co jeden?	119-121
Felix Liebrecht roku 1879 o příbuznosti lidových písní, hlavně milostných novořeckých s velikonoční počítací písní	121-123
Rumun Hasdeu roku 1879, 1880 o písni: Co jeden? Polemika A. N. Veselovského roku 1883	123-127
Podle ruského badatele N. F. Sumcova z roku 1888 Malorusové neznali písně „evangelistské“ (Co jeden?)	127-128
Italská studie S. Pratova: „Dvanácte slov pravdy“ roku 1892	128-129
Doklady (Texty)	129-198
Cizí: Německé písně: Co jeden?	129-130
Doklady (texty) slovanské: Písně lužické	130-131
Doklady polské. Zapsal roku 1898 Seweryn Udziela	131
Zapsal roku 1899 J. Świętek	131-132
Polská parodie. Zapsala Regina Lilientalová	132
Doklady ruské: Zapsal P. Bezsonov roku 1861	132-134
Chr. Jaščuržinskij, Uniatská koljadka (Píseň evangelist-V. Bořkovskij o zkoušce školáků maloruských řetězovými ská) roku 1888	134
(početními) otázkami roku 1892	134-135
Ruské texty: Rozmluva čerta s chlapečkem	135
Ruské texty: Ach, ty, Žižka, naučoný!	135-136
Texty bulharské: Novaković o Rhetoru filosofu ve století 18.	136-137
Texty bulharské: Stoilov, Evandělská píseň	137
<i>Doklady staročeské: otázky, bezděčně shodné s velikonoční Hagadou ve Frantových Právech (dorozumění posuňky)</i>	138-151
Ještě ukázky ze studia W. Calanda o posuňkové disputaci	143-151
Poznámky	152-162
J. A. Komenský roku 1633 o číslicových otázkách a roku 1658 v Amsterdamě v knize: <i>Vestibulum rerum et linguarum</i> , otiskuje poprvé počítací hádanku: <i>Co jest jeden?</i>	163-171
„Co jest jeden“ v učebnicích školských J. A. Komenského, československých, polských, německých, maďarských atd. ve století 18.	172-174

J. A. Komenského učebnice Vestibulum za Petra Velikého upravena pro ruské školy	174-175
Otázky až do dvanácti v České abecedě od K. Vina- říckého roku 1839 a v Čítance maličkých roku 1859	175-176
Hagada v přijímacím obřadu učně do Zednářské lože vlivem knihy Vestibulum od J. A. Komenského	176-185
Nejstarší český text celé písně velikonoční Echad mi jodea u K. Jugla 1745	185-186
V Čechách zpívali před rokem 1820 „dvanáct svatých čísel“	186
Jak zkoušeli žáčka a mistra otázkami na Moravě. (Zápis Frant. Sušila roku 1860)	186-187
Záznam v Štěpnici roku 1861	187-188
Dětské říkadlo z Chlumce nad Cidlinou	188
Řehořská valašská „litanie“ na Frenštátsku. (Záznam roku 1926)	188-189
Zápis nejnovější z Mladé Vožice roku 1927	189-190
Rukopisný záznam (sládka K. Jiříčka) čtveračivého va- riantu mezi lidem československým i s nápěvem roku 1845	190-191
Frant. Bartoš zapisuje čítací otázky z moravského lido- vého podání roku 1888	191
Ohlas Echad mi jodea v čarovných zažehnavadlech za- klínačů mračen roku 1906 (Dva zápisy z Čech)	191-192
Až bude před koncem světa Ancikrist zkoušet lidi (pověst slovácká z Kyjovska roku 1909)	192-194
Vážné písně počítací řehořské (blažejevské) i mikulášské při dětských obchůzkách československých ve století 19., s ohlasem vzpomínky na svatbu krále marokán- ského ve století 18.	194-195
Vážnost otázek a odpovědí mikulášských a blažejevských čili řehořských ustoupila laškovně škádlivosti	195-196
Společenská zábava večerní na Zbiroze roku 1925. (Va- riant zpíval Hynek Míka)	196-197
Mikulášský „Otčenáš“ na Humpolecku roku 1926	197-198
<i>Chad Gadja (Píseň o kozičce, beránku) v obřadech veliko- nočních i ohlas v lidovém podání (cizím, slovanském, českém)</i>	199-211
J. Ch. Wagenseil otiskuje prvně roku 1699 s výkladem německou píseň o kozičce ve světské knize	199-200
Hardt, Leberecht, Teubner vykládají význam kozičky (beránka) v písni velikonoční roku 1723, 1727, 1731 ve zvláštních samostatných studiích	200-202

P. Chr. Kirchner v knize o židovských obřadech (1724, 1726) o slavení velikonoce (kozička)	202
Rabín Horwitz roku 1764 objasňuje symbolickým výkladem píseň o kozičce	202
Ulrich vzpomíná roku 1768 na písničku dětí švýcarských, shodnou s písničkou velikonoční o kozičce	203
Básník Heine o velikonoční písni o kozičce roku 1840	203
Baecker a Ampère vykládají rozprávku o kozičce roku 1854 ve spojitosti s božstvem severním Wodanem	203
Úsloví lidové židovské „To je Chad gadja“ vykládá Abraham Tendlau roku 1860	203
O shodě italské písně lidové s písni velikonoční o kozičce uvažuje Ces. Foà roku 1879	204
Prof. Dr. Jaroslav Sedláček vykládá roku 1906 píseň o kozičce	204-205
Spis Hugona Herrmanna Chad Gadja 1914	205-206
Texty slovanské: Ohlas židovské písně velikonoční o kozičce (beránkovi) v podání lidu polského	206-207
Texty ruské: Ruské překlady obřadné písně velikonoční o kozičce i varianty v lidovém podání	208
České překlady písně o kozičce od roku 1745	209
Moravská parodie na tatka, který koupil kozu v Trenčíně Slovenské dvě parodie o koze, kterou koupil otec v Trenčíně roku 1870 a roku 1890	210-211
Poznámky	212-217
<i>Hebrejské obřadní rukopisy a prvotisky i knihy až do konce století 16. newvozuji obřadných písní velikonočních</i>	218-226
I. Španělské rukopisy	221
II. Francouzské rukopisy	221
III. Německé rukopisy	221
IV. Italské rukopisy	222
A Německé rukopisy (Deutsche Handschriften)	222-223
B Italské rukopisy (Italienische Handschriften)	223
C Levantinský rukopis (Levantinische Handschrift)	223
D Francouzský rukopis (Eine französische Handschrift)	223
E Španělské rukopisy (Spanische Handschriften)	223-226
<i>Poprvé byla dvojice písní velikonočních (Co jeden, Kozička) tištěná v obřadní Hagadě velikonoční chaldejsky v Benátkách roku 1609. Zmínky o příbuzných řetězových písních světských, v lidovém podání, byly tištěny již ve století 16., tedy dříve (Cervantes, Rabalais, Fischart) . . . . .</i>	227-234

Poznámky	235-236
<i>Velikonoční písně řadí se do příbuzenstva „řetězových“ skupin v lidovém podání všech národů . . . . .</i>	237-240
Poznámky	241
<i>Příklady, ukázky řetězových skupin v lidovém podání</i>	242-441
Dětská říkadla, počítadla, škádlivky, české i cizí	242
Poznámky	244-245
<i>Neposlušný Jokl nechce domů jíti z pitky (piva nebo vína)</i>	246-253
Československé písně o Gudlovi, Kúdlovi, Jurkovi, Jurovi, Joklovi, Juklovi v podání lidovém	246
P. J. Šafařík roku 1823 a J. Kollár roku 1835 o slovenském Gudlovi na víně	246-247
Dětská hra slovenská o Jurkovi roku 1870	247-248
Kúdel v zábavách dětí slovenských roku 1880	248-249
Slovenský variant o Gudlovi roku 1905	249-250
Moravský Jukel (Jura) ve sbírce Sušilově roku 1840 a roku 1860	250
Sládek Karel Maria Jiříček roku 1845 o českém Juklovi na pivě a na víně	251-252
Český Jukel ve sbírce Erbenově	252-253
Poznámky	254
<i>Oves</i>	255-273
Jockel nechce sekati (žítí) oves	255-256
Záznam písně německé o neposlušném Jeklovi na ovesništi roku 1740 ve zpěvníku hornickém	256
Poznámky	257
Kladský Jokel na ovesništi a rozprávka o domu dřevěného muže	258-259
Poznámky	260
Variant o Joklovi (Jochovi), sekáči ovsa, z Vestfálska, z Valdeku, z Pomořanska	261
Poznámky	262
Jokel se nevrací z ovesniště, německá píseň roku 1835	263
Poznámky	264
Slezská píseň německá roku 1865: Jukl musí oves sekati	265
Poznámky	266
Rochholzův variant: Jokl poseká oves, jde domů	267
Poznámky	268
Jäckel donucen k žatvě ovsa	269
Poznámky	270
Německá píseň lužická o zabijačce, o uzenáři (o Martinu, chasníku mlynářském, který oves neseká)	271
Poznámky	272

Místo Jackla, Martina, krejčí musí oves sekati a přijde domů	273
Poznámky	274
<i>Hrušky</i>	275-302
Píseň a hra o hrušni doložena od století 16. do století 18.	275
Bolte a Polívka: píseň o hruškách v lidovém podání	275-277
Píseň při procesí na oslavu sv. Lamperta dne 17. září ve Vestfálsku roku 1810	277-279
Poznámky	280
Německá píseň o hrušce z Moravského Kravařska, příbuzná s varianty polskými roku 1817	281
Poznámky	282
Švýcarský Joggeli donucen setřásti hrušky	283
Poznámky	284
Místo Jaekla donucen Jakub, aby setřásl hrušky	285
Poznámky	286
Vzdorovitý elsaský chasník nechce hrušky třásti a domů jíti	287
Poznámky	288
Polská koza nechce hrušky třásti	289
Poznámky	290
Polské hrušky nechtějí s hrušně padati	291
Poznámky	292
Polský Jakoubek donucen k česání hrušek	293
Poznámky	294
Polská koza musí hrušky, od Boha na zem seslané, třásti	295
Poznámky	296
Polská hrušně nechce hrušky dát	297
Poznámky	298
Slovinský medvěd nechce hrušky třásti	299
Poznámky	300
Chlapec Jankele na Litvě a na Rusi donucen česati hrušky	301
Poznámky	302
<i>Ořechy</i>	303-341
Köhler a Bolte-Polívka podávají verše o neposlušné koze a verše příbuzné s řetězovým postupem	303-314
Litevská píseň o kozičce na ořeší	314-315
Poznámky	316
Ruské dětské říkadlo o koze na ořeší	317
Poznámky	318
<i>Smirnov o velikoruské koze s ořechy. Tři varianty</i>	319-321
1. Koza s praženými ořechy	319

2. Koza s praženými ořechy	319
3. Koza s ořechy	320
Poznámky	322-324
Ukrajinská koza s ořechy	325
Poznámky	326
D. Zelenin o velkoruské koze na oříškách. Kozel a kozička	327
Poznámky	328-329
Šejnův variant o koze bez ořechů	330
Poznámky	331
Romanov o běloruské koze v ořešině	332-333
Poznámky	334-335
Šel kozel pro ořechy, natrhal tři měchy, koza nic	336
Poznámky	337
Šejnovy čtyři velikoruské rozprávky o koze na oříškách roku 1898	338-339
Poznámky	340-341
Koza rohatá, do pol boka odratá	342-351
Poznámky	352-355
Kozička nechce ze zeli	356
Poznámky	357
Kdo je na světě nejsilnější	358-372
Poznámky	373
Řetězové pohádky a rozprávky o pomoci zvířátku stona- vému nebo již umrlému	374-403
Slovenská hra na kuru či slépku roku 1835	374
Česká povídka z Krkonoš o kohoutku a slepičce, zapsaná Krolmusem roku 1845	375
Česká povídka o kohoutku a slepičce z Táborska, zapsaná Krolmusem roku 1845	378
Kacafírkova povídka o holoubkovi a holubičce z Chru- dimska, otištěná roku 1846	379
B. Němcová vypravuje pohádku o kohoutkovi a slepičce roku 1856	382
Prof. dr. V. Tille o záznamech V. Krolmusa a Bož. Němcové	383
K. J. Erben vypravuje pohádku o kohoutkovi a slepičce roku 1863	384
Pohádka o kohoutkovi a slepičce z Litomyšlska roku 1873	385
Morávská pohádka o kohoutkovi a slepičce, vypravuje Frant. Bartoš roku 1888	386
Slovenská hra „na sliepku“ podle P. Dobšínského roku 1880	387

Moravská pohádka o Honzíčkovi a kuřeti z Kyjovska roku 1909	388
Poznámky	390-392
Lid běloruský o kohoutkovi a slepičce	393
Poznámky	394
Běloruská pohádka o kohoutkovi a slepičce	395
Poznámky	397-398
Jiná běloruská pohádka o kohoutkovi a slepičce	399
Poznámky	400-401
Francouzská píseň o kryse a kohoutkovi, otištěná roku 1900	402
Poznámky	403
<i>Ruské pohádky o slepičce kropenaté</i>	404-415
Běloruská pohádka o slepičce kropenaté	404
Ukrajinská pohádka o slípce strakaté	405
Polská zkazka z gubernie volyňské o strakaté slepici	406
Samarská pohádka o slepičce Tatarušce	407
Ruská zkazka o slepičce kropenatce z Poltavské gubernie	408
Ruská pohádka o slepičce, tištěná v Praze roku 1919	409
Poznámky	410-415
<i>Příklady řetězových rozprávek a písní z lidového podání československého. (Variant slovenský, český, moravský)</i>	416-421
Slovenská řetězová hra na sluhu, zapsaná Janem Kollárem roku 1835	416
Co jsem si vysloužil za devět let. Záznam K. J. Erbena	417
Když jsem slúžil první leto. Variant moravský, zapsaný Frant. Sušilem	418
Varianty z Kladska, jak putovala fazole do Anglie, jak byla donucena slepička snést vejce	418
Všecko došlo do mlejna. Český variant Erbenův	419
Jednero až desatero trhaly řípku. Variant z Klatovska roku 1858	419
Pláč nad utopenou myškou. Moravský variant z Kyjovska, zapsaný J. Vyhlídalem	420
Poznámky	422
<i>Ukázky řetězových pohádek a písní z lidového podání slovanského</i>	423-429
Myši a čočka, běloruská pohádka	423
Polská pohádka řetězová, zapsaná Stanislavem Chelchowskim roku 1889: O sviňce pyrdce	424
Slovinské tři varianty ve sbírce Štrekeljově	424
Slovinská písnička o zlých zvířatech	425

Slovenské varianty ve sbírce Štrekeljově, ze Starého Trhu u Loži	426
Ruské pohádky: koza, bába (zajíc) 1857	427
Ruská pohádka o vrabečkovi, jehož bylinka nechtěla kolébat	427
Polská rozprávka: bylinka nechce vrabečka kolébat	428
Litevské řetězové písně zapsané roku 1883 od Edm. Veckenstedta	428
Poznámky	430-434
<i>Ukázky řetězových písní a rozprávek z lidového podání světového</i>	435-441
Vallonské říkadlo, slovní hříčka o Hrnečku o Jahodníkovi	435
Flámská řetězová píseň dětská r 1854	435
Řetězová povídka francouzská o sýkorce	435
Francouzská říkanka, rychle odříkávaná pro ohebnost v řeči	436
Francouzská říkanka řetězová o dítěti, katovi a kuličce	436
Povídka řetězová o matce a děcku	437
Francouzská povídka řetězová o kocourkovi a kryse	437
Francouzská bajka řetězová o zaklínači vlka	438
Francouzská píseň řetězová o kozičce a laňce, která nechce z lesa vyjít	438
Švýcarské dětské říkadlo řetězové	439
Rumunská povídka řetězová o selátku v lese	440
Pohádka transilvanských cikánů o žebráku a pšeničném zrně	440
Permská píseň řetězová o paštice	441
Poznámky	442-447
<i>Doslov</i>	448-459
Jindřich Kohn, Prodloužená hostina čili Česká Hagada	448
Poznámky	460-461
Na poslední stránky Hagady	462-464